

Beslut

Datum 2024-06-18

Dnr 2023:8101

Sida **1 (25)**

Beslut

**efter kvalitetsgranskning av gymnasieskolans undervisning
om kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer
vid Söderslätts gymnasiet i Trelleborgs kommun**

Inledning

Skolinspektionen har med stöd av 26 kap. 19-20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning på Söderslättsgymnasiet avseende undervisningens kvalitet utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer.

Granskningens syfte är att granska kvaliteten i de utvalda gymnasieskolornas undervisning utifrån valda delar av kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer. Granskningen omfattar skolornas arbete med att bland annat förebygga och bemöta intolerans, förtryck och våld, till exempel rasism, sexism, homo- och transfobi samt hedersrelaterat våld och förtryck. Samtliga gymnasiegemensamma ämnen på gymnasiet ingår i granskningen.

Skolinspektionen gör en samlad bedömning utifrån de kvalitetskriterier som tagits fram för granskningen (se bilaga 1). Om Skolinspektionen bedömer att ett utvecklingsarbete behövs för att höja verksamhetens kvalitet inom något område anges ett utvecklingsområde. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs då också av huvudmannen. I bilaga 2 återfinns granskningens författningsstöd.

Skolinspektionen besökte Söderslättsgymnasiet den 25 och 26 april 2024. Besöket genomfördes av utredarna Maria Hermansson och Sylvia Lindqvist.

Vid granskningsbesöket inhämtas information om såväl styrkor som utvecklingsområden inom verksamheten. Värderingarna i detta beslut grundar sig på:

- Fyra gruppintervjuer med elever
- Tre gruppintervjuer med lärare i gymnasiegemensamma ämnen
- En intervju med rektorn
- Dokument som begärts in från huvudmannen och skolan

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens tjänsteanteckning från besöket för faktakontroll.

De samlade iakttagelserna från alla skolorna som har ingått i granskningen kommer att presenteras i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. Rapporten är planerad att publiceras våren 2025 och utgör en del av Skolinspektionens regeringsuppdrag om att granska skolornas arbete med det nya kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer.

Beslut:**Undervisningens bidrag utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till att ge eleverna kunskaper om och förmåga att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön samt hedersrelaterat våld och förtryck**

Söderslättsgymnasiet i Trelleborgs kommun uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna inom området i följande utsträckning:

Skolinspektionen bedömer att undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer i **låg utsträckning** utformas för att ge eleverna kunskaper om och förmåga att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön samt hedersrelaterat våld och förtryck.

Rektorn behöver inleda ett utvecklingsarbete inom följande delar:

- säkerställ att kunskapsområdet är ett återkommande inslag under alla gymnasieår samt bredda och fördjupa undervisningen genom ämnesintegrering eller med hjälp av extern kompetens
- arbeta med inslag i undervisningen som ger eleverna möjlighet att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön och hedersförtryck

Undervisningens bidrag utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till att stärka elever i att göra medvetna och självständiga val såväl som att utveckla förståelse för egna och andras rättigheter

Söderslättsgymnasiet i Trelleborgs kommun uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna inom området i följande utsträckning:

Skolinspektionen bedömer att undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer i **låg utsträckning** utformas för att ge eleverna kunskaper om och förmåga att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön samt hedersrelaterat våld och förtryck.

Rektorn behöver inleda ett utvecklingsarbete inom följande delar:

- utveckla undervisningen om hur normer begränsar och påverkar människor i syfte att öka elevernas förståelse för egna och andras rättigheter
- gör eleverna delaktiga i utformningen av undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer

Uppföljning

Huvudmannen ska senast **den 10 januari 2025** redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån de identifierade

utvecklingsområdena och resultat av dessa åtgärder. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall användas.

Redogörelsen skickas via e-post, till

kvalitetsgranskningarsthlm@skolinspektionen.se Hänvisa till

Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 2023:8101) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömning

Sammanfattande bedömning

Skolinspektionen bedömer att undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer i låg utsträckning utformas för att ge eleverna kunskaper om och förmåga att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön samt hedersrelaterat våld och förtryck.

Granskningen av återkommande och aktuell undervisning visar att undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer inte återkommer under alla år på gymnasiet på samtliga program. Lärarna fångar i olika utsträckning upp aktuella frågor i undervisningen och använder inte annan personal som har kompetens inom kunskapsområdet för att bredda undervisningen.

Granskningen av ämnesintegrerad och fördjupande undervisning visar att det saknas en plan för hur kunskapsområdet ska återkomma i undervisningen av gymnasiegemensamma ämnen. Lärarna samverkar inte för att fördjupa eller säkerställa progression under gymnasieåren.

Granskningen av kritiskt förhållningssätt och förmåga att fatta egna beslut visar att det inte ser likvärdigt ut mellan programmen huruvida eleverna får möjligheter att utveckla ett kritiskt förhållningssätt i fråga om könsroller, hedersförtryck och hur sexualitet och relationer framställs i medier.

Skolinspektionen bedömer att undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer i låg utsträckning utformas för att stärka elever i att göra medvetna och självständiga val såväl som att utveckla förståelse för egna och andras rättigheter.

Granskningen av ett öppet förhållningssätt och tillitsfullt klassrumsklimat visar att vissa lärare har metoder för att se till att elever kommer till tals under trygga former. Det finns dock lärare som upplever att de saknar verktyg för att bemöta jargong som präglar klassrumsklimatet i vissa undervisningsgrupper.

Granskningen av bemötande och insatser som hävdar de värden som läroplanen anger visar att lärarna är medvetna om att det finns värderingar bland vissa elever som strider mot de delar av värdegrunden som kan knytas till kunskapsområdet. Problem med nedsättande uttryck som skolan identifierat i värdegrundsarbetet behandlas dock inte i undervisningen.

Granskningen av elevdelaktighet visar att eleverna har begränsade möjligheter att påverka planering, genomförande och utvärdering av de delar av undervisningen som rör sexualitet, samtycke och relationer.

Nedan framgår vad som ligger till grund för Skolinspektionens bedömning inom respektive område.

Undervisningens bidrag utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till att ge eleverna kunskaper om och förmåga att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön samt hedersrelaterat våld och förtryck

Här bedöms:

- Återkommande, aktuell och fördjupad undervisning
- Ämnesintegrerad och fördjupande undervisning inom gymnasiegemensamma ämnen
- Kritiskt förhållningssätt och förmåga att fatta egna beslut

Återkommande och aktuell undervisning

Kunskapsområdet återkommer inte i undervisningen under alla år på gymnasiet

Skolinspektionens granskning visar att undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer inte återkommer under alla år på gymnasiet på samtliga program. Eleverna läser sina gymnasiegemensamma kurser i olika år på olika program och det skiljer sig åt under vilka år de tagit del av undervisning som rör kunskapsområdet. Den undervisning som eleverna får är dock aktuell och relevant.

Av intervjuer med lärare och elever framgår att kunskapsområdet förekommer i undervisningen av gymnasiegemensamma ämnen. Det skiljer sig dock åt hur ofta och hur djupgående området blir en del av undervisningen beroende på vilken kurs som eleverna läser och vilken lärare de har. Exempelvis uppger några elever att de kortfattat och översiktligt gick igenom kunskapsområdet i ämnet naturkunskap, i första hand genom information från läraren och instuderingsfrågor. Andra elever ger i stället en bild av en mer djupgående undervisning och uppger att läraren använt sig av filmklipp, värderingsövningar, gruppdiskussioner och elevernas egna frågor.

Enligt eleverna som intervjuas är den undervisning som berör kunskapsområdet aktuell och relevant. I intervju med lärare framkommer att de använder sig av uppdaterat material som artiklar och filmer som komplement till läromedel, och drar paralleller mellan dåtid och nutid i sina exempel för att visa på relevans.

Undervisningen fångar i viss del upp aktuella frågor

Granskningen visar att det händer att vardagshändelser eller aktuella samhällsfrågor frågor med koppling till kunskapsområdet blir en del av undervisningen, men att det inte är regelbundet och planerat. Det skiljer sig mellan lärarna och vissa upplever sig inte alltid ha rätt kunskaper för att möta eleverna när eleverna refererar till sådant de möter i sin vardag.

I intervju med lärarna framgår att de tar upp aktuella händelser i sin undervisning. Det kan då hända att materialet berör kunskapsområdet, men det är inte resultatet av ett medvetet arbete för att inkludera delar av kunskapsområdet i undervisningen. Lärare i samhällskunskap uppger exempelvis att de ofta inleder lektionerna med aktuella frågor och då kan komma in på den nya abortlagstiftningen i USA, Rysslands syn på homosexualitet eller EU:s lagstiftning om sexuell identitet. Andra lärare säger att de fångar upp elevernas frågor under lektioner och ger plats för dessa. Vissa lärare uppger att de inte känner sig bekväma med att hantera sådana elevfrågor och tillägger att det försvårar för dem att de alltid ligger efter eleverna digitalt. Eleverna kan till exempel hänvisa till personer som lärarna inte känner till, som olika influencers, och lärarna kan inte heller alltid relatera till sådant som eleverna möter utanför skolan, så som frågor om pornografi eller elevers sexuella relationer. Eleverna bekräftar detta och berättar att det märks att vissa lärare är obekväma med att hantera elevernas frågor eller att de inte har kunskapen.

Undervisningen breddar och fördjupar inte elevernas kunskaper inom kunskapsområdet genom annan personal med kompetens

Granskningen visar att skolans elevhälsa eller externa aktörer inte varit en del i undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer.

I intervju med lärare framkommer att externa föreläsare har besökt skolan under tidigare år, men att dessa inte alltid haft en tydlig koppling till undervisningen i ett ämne eller visst moment. I vissa fall har föreläsningarna en koppling till skolgemensamma insatser, exempelvis personer som föreläst om mental ohälsa och stress. I andra fall har föreläsningar haft koppling till ett kommunövergripande projekt. Skolans kurator håller inom ramen för det projektet föreläsningar om våld i nära relationer, där kuratorn bland annat lyfter frågor om hedersrelaterat våld, samtyckeslagen och normer om sex kopplat till pornografi. Flera elever uppger i intervju att de varit med om kurators föreläsning, men kan i övrigt inte ge exempel på någon extern aktör som använts för att förstärka undervisningen inom kunskapsområdet. Lärarna berättar att alla klasser på skolan ska få ta del av föreläsningen, men det finns ingen planerad uppföljning och det förekommer ingen undervisning om det föreläsningen tar upp i efterhand. Lärarna uppger vidare att skolans elevhälsa är tillgänglig och kompetent, men säger sig inte dra nytta av deras kompetenser för att förstärka undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer.

Ämnesintegrerad och fördjupande undervisning inom gymnasiegemensamma ämnen

Undervisningen om kunskapsområdet återkommer i flera gymnasiegemensamma ämnen

Granskningen visar att undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer är ett inslag som förekommer i flera gymnasiegemensamma ämnen. Det finns dock ingen övergripande plan på skolan för att säkerställa att elever får ta del av kunskapsområdet, och lärare tar olika stort ansvar för att integrera kunskapsområdet i sina ämnen.

I intervjuer med eleverna nämner de flera exempel på inslag i undervisningen som rör kunskapsområdet. Exempelvis pratar lärarna och eleverna om normer och maktstrukturer i flera ämnen, bland annat i samhällskunskap genom frågor om jämställdhet och diskriminering och i historia utifrån ett historiskt perspektiv på exempelvis kvinnors roll och rättigheter. I ämnet religionskunskap har eleverna haft undervisning om identitet, olika religioners syn på sexualitet och oskuldsnormer, med film, genomgångar och uppgifter kopplade till detta. Vidare uppger såväl lärare som elever att de diskuterat kunskapsområdet utifrån de böcker de läst i engelska. Exempelvis handlade en bok om ett barnäktenskap efter tvångsgifte. Lärare i svenska använder sig på liknande sätt av böcker för att samtala om relationer och maktstrukturer, exempelvis Doktor Glas och Fröken Julie.

En lärare i naturkunskap berättar att hen ägnar två månader åt momentet om sexualitet, samtycke och relationer. Några elever som vid tiden för Skolinspektionens granskning läser en kurs i naturkunskap ger dock en annan bild. De berättar att de har fem lektioner kvar på kursen, men att de ännu inte har påbörjat något moment som handlar om kunskapsområdet. Intervjuade lärare delar elevernas bild av att undervisningen inte är helt likvärdig och uppger bland annat att de anpassar undervisningen efter gruppen, programmet och huruvida kursen är en 50-poängskurs eller 100-poängskurs.

Av intervjuer med lärare och rektorn framgår att skolan inte tagit fram någon övergripande plan för att säkerställa att kunskapsområdet är en del i de gymnasiegemensamma ämnena så att alla elever oavsett program får ta del av undervisning under samtliga år på gymnasiet. Lärarna uppger att delarna om kunskapsområdet i läroplanen trädde i kraft under covidpandemin, och att deras fokus då låg på andra utmaningar i samband med det. Vidare berättar lärarna att det finns ont om tid att planera och att olika lektionsinnehåll konkurrerar om tid i undervisningen, vilket gör det svårt att prioritera kunskapsområdet. Enligt lärarna ökar dock möjligheterna för detta i de fördjupningskurser som vissa elever läser. Av intervjuer med lärare framgår att några lärare återkommande lyfter kunskapsområdet i sina kurser, medan andra lärare inte reflekterat över

hur den nya skrivningen i läroplanen påverkar deras undervisning. Lärare på naturvetenskaps- och teknikprogrammen uppger att de innan Skolinspektionens granskning inte tänkt på att eleverna på dessa program inte får ta del av någon undervisning om sexualitet, samtycke och relationer.

Undervisningen synliggör inte olika perspektiv på kunskapsområdet

Av granskningen framgår att det inte finns någon organiserad samverkan mellan lärarna som möjliggör att undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer breddar och fördjupar elevernas kunskaper. Det leder till att eleverna i begränsad omfattning får perspektiv utifrån olika ämnen och inte en helhetsbild av vad kunskapsområdet innefattar.

Enligt lärarna finns det ingen plan för hur undervisningen ska bredda och fördjupa elevernas kunskaper och förståelse. Lärarna uppger att det saknas direktiv från skolledningen om att samplanera undervisningen. Alla arbetslag har heller inte representanter från samtliga gymnasiegemensamma ämnen och enligt lärarna innebär det faktum att eleverna läser olika kurser under olika år att lärarna inte alltid kan dra nytta av att vissa kurser har gemensamma beröringspunkter. Eleverna berättar att den undervisning de fått om kunskapsområdet i gymnasiegemensamma ämnen till övervägande del varit grundläggande och inte erbjudit möjligheter till fördjupade kunskaper. Elever från både högskoleförberedande program och yrkesprogram önskar sig mer undervisning i kunskapsområdet, bland annat mer om relationer och fördjupade kunskaper om sexualitet och samtycke från fler olika perspektiv.

Kritiskt förhållningssätt och förmåga att fatta egna beslut

Undervisningen ger eleverna vissa möjligheter att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön men inte till hedersförtryck

Av granskningen framgår att eleverna får vissa möjligheter att utveckla ett kritiskt förhållningssätt till maktstrukturer utifrån kön. Däremot får inte alla elever kritiskt granska maktstrukturer kopplade till hedersrelaterat våld och förtryck, eller hur sexualitet och relationer framställs i olika medier och sammanhang.

Elever ger i intervju exempel på att de diskuterar maktstrukturer utifrån kön i olika gymnasiegemensamma ämnen, exempelvis samhällskunskap, historia och religionskunskap. Lärare berättar i intervju att de gärna ställer öppna frågor som får eleverna att tänka till. Någon lärare har exempelvis frågat eleverna varför poliser så sällan fokuserar på kvinnor i kriminella gäng eller varför det inte är självklart att en mamma alltid är bäst lämpad att ta hand om ett barn. Maktstrukturer ingår också i undervisningen genom samtal om litteratur i engelska och svenska. Övriga exempel från undervisningen i elevintervjuerna handlar om inslag som ligger inom sådana kurser inte alla elever läser, så som programgemensamma kurser som kriminologi och sociologi.

Av de intervjuade eleverna uppger vissa att de fått undervisning om hedersrelaterat våld och förtryck i religionskunskap och naturkunskap, men alla elever känner inte igen sig i detta. Lärare beskriver att det händer att de kommer in på detta genom aktuella artiklar om våld mot kvinnor eller genom litteratur som beskriver destruktiva förhållanden. Några elever har fått mer ingående och nyanserad undervisning i programgemensamma- eller programfördjupande kurser som inte alla elever tar del av, exempelvis juridik och kriminologi. Eleverna berättar att de i första hand fått information om hedersrelaterat våld utanför undervisningen genom skolans kurator som besöker alla klasser för att tala om våld i nära relationer.

I elev- och lärarintervjuer framkommer få tydliga exempel från de gymnasiegemensamma ämnena på hur undervisningen tar upp hur olika relationer och sexualitet framställs i olika medier. Några lärare i samhällskunskap har tagit upp hur en manlig influencer sprider våldsförhållande budskap och en skev kvinnosyn och några elever uppger att de haft möjlighet att kritiskt diskutera pornografi inom ramen för naturkunskapens moment om sexualitet, samtycke och relationer. Alla elever som Skolinspektionen intervjuat känner dock inte igen sig i detta. Eleverna uppger däremot att kuratorn utanför undervisningen pratat om pornografins inverkan i sina föreläsningar om våld i nära relationer, och bland annat ställt problematiserande frågor som vilken roll samtycke spelar i pornografiska skildringar.

Undervisningen om samtycke är inte likvärdig

Av granskningen framgår att eleverna får möjligheter att utveckla sina förmågor att leva sig in i andra människors situationer och i viss mån utveckla förståelse för vad trygga och respektfulla relationer innebär. Undervisningen om samtycke är dock inte likvärdig mellan olika program.

Av intervjuer med elever och lärare framgår att lärare återkommande erbjuder möjligheter för eleverna att i undervisningen utveckla sin förståelse för människors olika förutsättningar och hur människor förhåller sig till varandra. Några elever har exempelvis pratat om kärleksrelationer på naturkunskapen medan andra berättar att de i samband med bokläsning i svenska och engelska har fått diskutera karaktärernas relationer med varandra. Lärarna berättar att eleverna ofta reagerar på orättvisor i litteratur eller nyheter, vilket leder till diskussioner om människosyn, empati och rättvisa. I lärarintervjuer framkommer att vissa lärare upplever att eleverna uttrycker sig mer nyanserat i slutet av en sådan diskussion, medan andra lärare är osäkra på om deras undervisning faktiskt påverkar någon. Lärare på en del program uppger att de jobbar systematiskt med eleverna från år 1 och ser en skillnad i hur eleverna uttrycker sig och beter sig i år 3.

Vad gäller undervisning om samtyckeslagen skiljer det sig mycket mellan program och undervisningsgrupper vilken undervisning eleverna får. Flera elever uppger att de aldrig haft någon undervisning om samtyckeslagen. Vissa elever har fått fakta om lagen, medan andra fått diskutera inte bara lagens innehåll utan också konsekvenser av lagen och hur samtycke kan skapas. Eleverna nämner kurserna samhällskunskap, naturkunskap och juridik, men det framgår att kursinnehållet varierar och att alla inte har samma bild av undervisningen i dessa kurser. Lärare i naturkunskap och samhällskunskap bekräftar i intervju att det ser olika ut. Vissa lärare berättar att de i sin undervisning om samtyckeslagen bland annat lyfter sådant som gränssättning, njutning och lagar mot våldtäkt, medan andra lärare säger sig inte aktivt ha undervisat om samtycke eller haft någon uppgift kopplad till frågan. En lärare säger att hen inte vet hur hen ska ta upp samtyckesfrågan på ett icke-konfrontativt sätt i undervisningen, men tillägger att det finns ett behov av det. Att skapa trygga relationer med andra är ett viktigt sätt att rusta eleverna för framtiden, säger lärare.

Undervisningens bidrag utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till att stärka elever i att göra medvetna och självständiga val såväl som att utveckla förståelse för egna och andras rättigheter

Här bedöms:

- Öppet förhållningssätt och tillitsfullt klassrumsklimat
- Bemötande och insatser som hävdar de värden som läroplanen anger
- Elevdelaktighet

Öppet förhållningssätt och tillitsfullt klassrumsklimat

Lärarna arbetar för att främja ett klassrumsklimat där elever vill och vågar uttrycka sig men har inte strategier för att hantera alla situationer

Granskningen visar att även om lärarna verkar för att elever ska komma till tals när undervisningen rör sexualitet, samtycke och relationer, så finns det lärare som saknar verktyg för att bemöta jargong och uttryck för intolerans som präglar klassrumsklimatet i vissa undervisningsgrupper.

Av lärarintervjuerna framgår att lärarna är medvetna om vikten av att skapa ett klassrumsklimat där eleverna känner sig trygga och vågar uttrycka sig. Några lärare berättar exempelvis att de kan förbereda eleverna inför starka scener i filmer och litteratur som exempelvis speglar våldtäkter och att de tränar elever i att diskutera för att de sedan ska ha en gemensam grund att förhålla sig till när svårare frågor ska lyftas. Andra lärare berättar att det är viktigt att inte mästra elever och säga att de har fel eller rätt, utan däremot vara saklig och exempelvis påpeka att det eleverna säger inte stämmer överens med lagen eller be eleverna

motivera sina åsikter. Vidare uppger lärarna att de arbetar för att alla elever ska få uttrycka sina åsikter, exempelvis genom att dela in klassen i mindre grupper vid diskussioner eller att eleverna får reflektera skriftligt enskilt istället för muntligt framför hela klassen. Eleverna uppger att lärare också kan låta dem själva bilda grupper med dem de är bekväma med och ställa frågor specifikt till elever som inte deltagit för att locka alla att delta.

Elevernas bild av klassrumsklimatet skiljer sig åt mellan olika program men också mellan årskurser. Elever på exempelvis samhällsvetenskapsprogrammet och vård- och omsorgsprogrammet berättar att de har god vana av att diskutera och att det inte blir någon skillnad om frågorna handlar om sexualitet, samtycke och relationer. Andra intervjuade elever uppger dock att det överlag är svårt att få till bra samtal i deras klasser. Enligt eleverna kan det bero på att vissa elever blir generade eller har svårt att ta frågorna på allvar, framförallt när kunskapsområdet berörs i år 1. Eleverna uppger också att det kan bero på att vissa lärare inte skapar utrymme för djupare diskussioner.

Vidare säger eleverna att lärarna markerar tydligt när elever uttrycker sig gravt olämpligt eller går över gränsen och kränker andra. Lärare kan exempelvis säga att eleverna har rätt till sina åsikter men inte får uttrycka alla åsikter i skolan. Eleverna uppger att de är trygga med att uttrycka sina åsikter i klassrummet. Flera påpekar dock att det också finns elever som inte säger vad de egentligen tycker eftersom de vet att deras åsikter är kontroversiella eller inte speglar skolans värdegrund. Enligt eleverna kan dessa åsikter istället komma till uttryck i skolans korridorer. Eleverna berättar exempelvis att de hör andra elever skämta om saker som berör olika diskrimineringsgrunder eller använda vissa sexuella läggningar som skällsord. Enligt eleverna förekommer det också att vissa elever har svårt att delta i diskussioner som handlar om frågor som är tabu inom deras kultur eller religion.

Lärarna uppger i intervju att de är medvetna om att alla elever inte väljer att uttrycka sina egentliga åsikter i klassrummet och att de heller nog inte uppfattar allt som elever säger i klassrummen. Vissa lärare berättar att de känner en osäkerhet inför att ta upp frågor som rör sexualitet, samtycke och relationer eftersom de är oroliga för vad eleverna ska säga. De uppger också att de kan vara oroliga för om de ska klara av att kontrollera diskussionen och upprätthålla ett demokratiskt synsätt när elever uttrycker kontroversiella åsikter. Lärare på yrkesprogram berättar att det finns problem kopplade till vissa elevers kvinno- och uppförande och att det är svårt att komma åt detta på lektionstid som enskild lärare.

Undervisningen ger i olika utsträckning möjligheter för elever att reflektera över hur normer påverkar människors liv

Av granskningen framkommer att det skiljer sig mellan olika program i vilken mån eleverna får undervisning om hur normer kan påverka och begränsa människors liv och hur ofta eleverna får möjligheter att reflektera över detta.

Det framkommer i intervjuer med lärare och elever att undervisning om normer tar olika stor plats på olika program. Där elever på exempelvis barn- och fritidsprogrammet, samhällsvetenskapsprogrammet samt vård- och omsorgsprogrammet ofta och återkommande möter undervisning om hur normer påverkar och formar människor, förekommer det sällan på exempelvis teknik- och naturvetenskapsprogrammet. Några elever berättar att de pratar om normers inverkan på människor på samhällskunskapen, ofta i gruppdiskussioner. De uppger också att de möter sådana frågeställningar i undervisningen i svenska. En lärare i svenska berättar exempelvis att hen använt sig av en uppgift som rör olika normer för kvinnor och män vad gäller läsning, genom att utgå från artiklar och sedan låta eleverna ta ställning och skriva argumenterande texter. På yrkesprogrammen handlar diskussionen om normer om sådana som kan kopplas till respektive bransch, dock företrädesvis i programgemensamma eller programfördjupande ämnen. Det kan handla om kulturen och jargongen i olika branscher eller brister i jämställdhet. Enligt eleverna handlar det om att de fått häften att läsa eller att lärarna informerat om dessa aspekter.

I intervjuer med lärarna framkommer att det på de flesta program finns strikta normer bland eleverna för hur de ska se ut och bete sig. Lärarna berättar att det finns en rädsla att uppfattas som avvikande bland många elever. Enligt lärarna beror det på att eleverna är i en känslig ålder men också på att skolan ligger i en mindre stad och att allt som händer sprids fort, inte minst genom sociala medier.

Bemötande och insatser som hävdar de värden som läroplanen anger

Lärare bemöter uttryck för intolerans men ger inte alltid utrymme att behandla dessa uttryck vidare i undervisningen

Granskningen visar att det förekommer uttryck för intolerans bland vissa elever på lektionerna. Lärarna bemöter oftast dessa uttryck, men ger generellt inte utrymme på lektionstid att behandla sådana utspel vidare inom ramen för undervisningen.

I intervjuer med lärare framkommer att de i sin profession är vana vid att hantera frågor som kommer upp på lektionstid. Några lärare uppger dock att det finns frågor som de inte vet om de ska bemöta eller inte, utifrån att diskussionerna ibland snarare förstärker vissa elevers åsikter än ger dem förnyade perspektiv. Enligt lärarna kan det exempelvis röra homosexualitet, kvinnors sexualitet eller kvinnors roll i hemmet. I första hand gäller detta på de yrkesprogram där manliga

elever är i majoritet. En lärare berättar att vissa elever inte har den mognaden som krävs för att gå utanför sin egen uppfattning och enligt läraren är det svårt att veta hur långt hen ska driva vissa frågor. Några lärare uppger att de visserligen alltid markerar mot uttryck mot intolerans, men oftast väljer att sedan gå vidare med det planerade lektionsinnehållet. Det framgår också att lärare ibland också undviker att ta upp frågor som klassen tidigare haft hetsiga diskussioner kring. Elever berättar i intervju att lärarna är olika bra på att fånga upp elevers utspel i klassrummet och att elever kan passa på att säga kontroversiella saker när lärare är utom hörhåll. De ger exempel på hur lärare annars bemöter olämpliga kommentarer genom att skicka ut elever ur klassrummet eller att elever får ha samtal med rektorn.

Lärarna använder inte kunskaper om elevernas behov av värdegrundsarbete i sin planering av undervisningen

Granskningen visar att lärarna är medvetna om att det finns elever på skolan som på olika sätt uttrycker intolerans i strid mot de värden som läroplanen anger. Lärarna arbetar dock inte med det i undervisningen.

I intervjuer med rektorn, lärare och elever uppger samtliga att det finns en jargong på skolan som bland annat tar sig uttryck i ett utbrett användande av en sexuell läggning i nedsättande bemärkelse, även om detta i första hand uttrycks utanför klassrummet. Enligt rektorn handlar det främst om de yrkesprogram som har en ojämn könsfördelning bland eleverna. Såväl lärare som elever berättar att även om de flesta elever känner sig trygga på skolan så finns det inte utrymme för elever att uttrycka en mångfald vad gäller könsidentitet och sexuell läggning. Lärarna säger att elever som avviker från normen i första hand söker sig till skolor i en närbelägen större stad. Intervjuade eleverna är överens om att det exempelvis inte skulle vara så lätt att komma ut som homosexuell på skolan. Samma elever uppger dock att de inte har haft någon undervisning om homofobi eller transfobi. En lärare i naturkunskap uppger att hen i sin undervisning arbetar aktivt mot elevernas användande av en sexuell läggning i nedsättande bemärkelse, genom att ställa motfrågor och arbeta för att utveckla elevernas förståelse. Övriga lärare som intervjuas uppger att språkbruket annars är något som de i första hand för samtal om i arbetslagen på program där detta är vanligt förekommande, men även arbetar med eleverna kring på mentorstider.

Elevdelaktighet

Eleverna har begränsade möjligheter att påverka undervisningen inom sexualitet, samtycke och relationer

Granskningen visar att eleverna har begränsade möjligheter att tycka till om planering, genomförande och utvärdering av undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer.

I intervjuer med lärarna framkommer att det inte finns något systematiskt arbete på skolan med att inkludera eleverna i planeringen av undervisningen, utan det är upp till de enskilda lärarna hur de vill göra. Eleverna delar den bilden och uppger att lärarna generellt sett är inkluderande och ofta frågar vad eleverna vill göra. Eleverna upplever dock att deras synpunkter inte alltid tas tillvara, och flera elever säger att undervisningen mestadels varit grundläggande. Av de intervjuade eleverna kan endast en elev ge exempel på att hen aktivt fått vara med och utforma innehållet i undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer. Rektorn berättar att lärarna är måna om att elevernas röst ska höras, men tillägger att elever ofta tycker att det är bekvämt att läraren planerar och styr undervisningen. Några elever uppger också i intervju att lärare kan fråga efter deras synpunkter men att eleverna då brukar vilja hålla sig till det som läraren planerat. Vidare framkommer i lärarintervjuer att eleverna i slutet av året får utvärdera undervisningen generellt i skolgemensamma enkäter. Av eleverna som intervjuas känner vissa igen att de får göra dessa utvärderingar, men uppger att de annars sällan erbjuds möjlighet att utvärdera enskilda moment i lärarnas undervisning.

Identifierade utvecklingsområden

Undervisningens bidrag utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till att ge eleverna kunskaper om och förmåga att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön samt hedersrelaterat våld och förtryck

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att undervisningen behöver utvecklas inom området enligt följande:

- säkerställ att kunskapsområdet är ett återkommande inslag under alla gymnasieår samt bredda och fördjupa undervisningen genom ämnesintegrering eller med hjälp av extern kompetens

Läroplanen anger att rektorn har ett särskilt ansvar för att kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt kunskaper om hedersrelaterat våld och förtryck behandlas återkommande i utbildningen. Rektorn har även ett särskilt ansvar för att undervisningen i olika ämnen samordnas så att eleverna får möjlighet att uppfatta större kunskapsområden som en helhet.¹ Läroplanen anger också att läraren ska ta hänsyn till varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande samt samverka med andra lärare i arbetet för att nå utbildningsmålen. Läraren ska också organisera och genomföra arbetet så att eleven får möjligheter till ämnesfördjupning, överblick och sammanhang samt får möjligheter att arbeta ämnesövergripande.² Delar av kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer finns med i flera av de gymnasiegemensamma ämnena, antingen i ämnets syfte eller i det centrala innehållet i kursen.³ Det betyder att flera lärare utifrån sin ämnesundervisning i olika grad har ansvar för att behandla kunskapsområdet på lektionerna.

Av granskningen framgår att undervisning om sexualitet, samtycke och relationer är ett inslag i flera gymnasiegemensamma ämnen, men inte förekommer under alla år på gymnasiet på samtliga program. Granskningen visar vidare att lärarna inte använder elevhälsan eller externa aktörer med kompetens inom kunskapsområdet för att bredda och fördjupa undervisningen. Lärarna samordnar inte heller sin planering för kunskapsområdet. Eleverna möter begränsade perspektiv gällande hur kunskapsområdet hänger ihop och generellt ger undervisningen eleverna få möjligheter till fördjupning genom att tillämpa olika perspektiv. Det leder till att eleverna inte får en helhetsbild av vad kunskapsområdet innefattar. Genom att undervisningen utifrån kunskapsområdet är återkommande, att lärarna är lyhörda för eleverna när de vill lyfta aktuella

¹ Lgy 11, avsnitt 2.6 Rektorns ansvar

² Lgy 11 avsnitt 2.1 Kunskaper

³ Se exempelvis gymnasieskolans ämnesplaner för naturkunskap, idrott- och hälsa, samhällskunskap, historia, religion, engelska, svenska och svenska som andraspråk.

frågor samt genom att använda kompetens från elevhälsan, annan personal eller externa organisationer kan lärarna bredda och fördjupa perspektiv i undervisningen. Om lärarna dessutom har kännedom om vad andra lärare undervisar om och förhåller sig till det, kan de närma sig kunskapsområdet och skapa en helhet för eleverna och ge dem möjlighet till fördjupning i ämnet.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn ger lärarna möjligheter att göra undervisning om sexualitet, samtycke och relationer till ett återkommande inslag under elevernas tid i gymnasieskolan. Lärarna behöver få möjlighet att hålla sig á jour med utvecklingen inom kunskapsområdet och därmed fånga vad ungdomar och unga vuxna pratar om, upplever och eventuellt också kan utsättas för. Rektorn behöver också ge lärarna förutsättningar för att planera hur kunskapsområdet ska bli en del i de gymnasiegemensamma ämnena på samtliga program så att undervisningen blir mer likvärdig för eleverna. Vidare behöver lärarna förutsättningar att samarbeta med varandra genom exempelvis ämnesövergripande undervisning i syfte att fördjupa och bredda undervisningen om kunskapsområdet. Lärarna kan vidare använda sig av kompetens från skolans elevhälsa, annan personal, ungdomsmottagningen eller externa organisationer för att bredda och fördjupa perspektiv i undervisningen. Skolverket har även material som kan användas i detta, se [Skolverket Stöd-i-arbetet Sexualitet-samtycke-och-relationer-i-undervisningen](#)

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att undervisningen behöver utvecklas inom området enligt följande:

- arbeta med inslag i undervisningen som ger eleverna möjlighet att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön och hedersförtryck

Läroplanen anger att skolan ska bidra till att eleverna utvecklar förståelse för egna och andras rättigheter och förmedla betydelsen av att sexualitet och relationer präglas av samtycke. I utbildningen ska maktstrukturer kopplade till kön och hedersrelaterat våld och förtryck kritiskt granskas. Eleverna ska även ges möjlighet att utveckla ett kritiskt förhållningssätt till hur relationer och sexualitet framställs i olika medier och sammanhang, bland annat i pornografi.⁴

Granskningen visar att eleverna på Söderslättsgymnasiet har begränsade möjligheter att undersöka hur olika föreställningar om könstillhörighet kan påverka människors livsvillkor. Det förekommer sällan att eleverna möter inslag i undervisningen som ger dem möjlighet att utveckla ett kritiskt förhållningssätt till hur relationer och sexualitet framställs i medier. Samtliga elever får inte heller i undervisningen möjlighet att utveckla kunskaper om sådana maktstrukturer som kan knytas till hedersrelaterad problematik eller lära sig betydelsen av att sexualitet och relationer präglas av samtycke. Genom att förmedla betydelsen av

⁴ Lgy 11, avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag Gymnasieskolans uppdrag.

samtycke, omfatta kunskaper om maktstrukturer kopplade till kön och hedersrelaterat våld och förtryck samt utveckla elevernas kritiska förhållningssätt till framställningar av relationer och sexualitet i olika medier och sammanhang kan eleverna rustas med information, kunskaper och positiva värden för att ha trygga och respektfulla relationer. En sådan undervisning av hög kvalitet kan bidra till främjande arbete mot våld i ungas partnerrelationer.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn ger lärarna förutsättningar att verka för att eleverna ska ha ett kritiskt förhållningssätt och stärka elevernas förmåga att fatta egna beslut. Det innebär att i undervisningen arbeta medvetet för att uppmuntra och utmana eleverna att undersöka maktstrukturer kopplade till kön och att utveckla ett kritiskt förhållningssätt till hur relationer och sexualitet framställs i olika medier och sammanhang. Eleverna behöver också få möjlighet att i undervisningen utveckla kunskaper om maktstrukturer kopplade till heder och reflektera över exempelvis oskuldsnormer, begränsningar av handlingsutrymme och att hedersproblematik omfattar både kvinnor och män. Skolverket har material som kan användas i detta arbete, se [Skolverket Stöd-i-arbetet Sexualitet samtycke och relationer](#) och [Skolverket Publikationsserier 2021 hedersrelaterat våld och förtryck](#)

Undervisningens bidrag utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till att stärka elever i att göra medvetna och självständiga val såväl som att utveckla förståelse för egna och andras rättigheter

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att undervisningen behöver utvecklas inom följande:

- utveckla undervisningen om hur normer begränsar och påverkar människor i syfte att öka elevernas förståelse för egna och andras rättigheter

Läroplanen anger att läraren öppet ska redovisa och diskutera skiljaktiga värderingar, uppfattningar och problem. Vidare ska läraren synliggöra och med eleverna diskutera hur olika föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter samt hur mönster kan begränsa egna livsval och livsvillkor. Läraren ska också uppmärksamma och i samråd med övrig skolpersonal vidta nödvändiga åtgärder för att förebygga och motverka alla former av diskriminering och kränkande behandling. Tillsammans med eleverna ska läraren utveckla regler för arbetet och samvaron i den egna gruppen⁵. Läroplanen anger vidare att skolan ska främja förståelse för andra människor och förmåga till inlevelse. Utbildningen ska präglas av öppenhet och respekt för människors olikheter. Ingen ska i skolan utsättas för diskriminering som har

⁵ Lgy 11, avsnitt 2.2 *Normer och värden, Riktlinjer*

samband med kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, könsöverskridande identitet eller uttryck, sexuell läggning, ålder eller funktionsnedsättning eller för annan kränkande behandling. Alla sådana tendenser ska aktivt motverkas. Intolerans, förtryck och våld, till exempel rasism, sexism och hedersrelaterat våld och förtryck, ska förebyggas och bemötas med kunskap och aktiva insatser.⁶

Skolinspektionens granskning visar att det i vissa gymnasiegemensamma ämnen finns inslag i undervisningen där eleverna får diskutera frågor kopplade till normer som begränsar samt könsmonster och förståelse för människors olikheter. Lärarna arbetar på olika sätt med att skapa trygga klassrumsklimat där elever vågar och vill uttrycka sig, men det finns undervisningsgrupper på skolan som är mer utmanande i detta. Det förekommer framförallt på program där det råder ojämna könsfördelning att elever på olika sätt uttrycker värderingar som strider mot de värden läroplanen anger. Lärarna markerar men går inte alltid vidare och problematiserar dessa värderingar i undervisningen. Det finns vidare inga särskilda förhållningssätt för samtal och diskussioner när undervisningen handlar om sexualitet, samtycke och relationer. Det skiljer sig åt i vilken mån samtal om kunskapsområdet präglas av respekt för andra så att alla elever vill och vågar vara delaktiga.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn ger lärarna förutsättningar för att bemöta utspel och uttryck för intolerans bland eleverna samt förutsättningar för att arbeta med insatser som hävdar de värden läroplanen anger. Lärarens roll i klassrummet är att vara en aktiv samtalsledare som styr och leder elevernas samtal, dels för att nyansera och utmana, dels för att se till att samtalen sker på ett tryggt och respektfullt sätt så att elever vill och vågar delta. För detta krävs att läraren själv känner sig trygg i rollen som samtalsledare i svåra och känsliga frågor och har den kompetens som krävs. Viktigt är också att rektorn skapar förutsättningar för lärare att bemöta åsikter som avviker från skolans värdegrund och läroplanen på ett likartat sätt, så att de har stöd i ett aktivt och gemensamt värdegrundsarbete. Ett skolövergripande värdegrundsarbete som tar sikte på de uttryck för intolerans och negativ jargong som lärarna identifierat hos eleverna underlättar för lärarna i arbetet med att visa var gränsen går och hävda de värden som läroplanen anger. Skolverket har material som kan användas i detta arbete, se exempelvis [Skolverket Stöd-i-arbetet Regler-och-förväntningar-på-elever-i-undervisningen](#), [Skolverket Stöd-i-arbetet Aktivt-jämställdhetsarbete-i-skolan](#) samt [Skolverket Publikationsserier 2022 Främja förebygga upptäcka och åtgärda](#).

⁶ Lgy11, avsnitt 1 *Skolans värdegrund och uppdrag, Förståelse och medmänsklighet*

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att undervisningen behöver utvecklas inom följande:

- gör eleverna delaktiga i utformningen av undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer

Läroplanen anger att det inte är tillräckligt att i undervisningen förmedla kunskap om grundläggande demokratiska värderingar. Undervisningen ska bedrivas i demokratiska arbetsformer och förbereda eleverna för att aktivt delta i samhällslivet. Den ska utveckla deras förmåga att ta ett personligt ansvar. Genom att delta i planering och utvärdering av den dagliga undervisningen och få välja kurser, ämnen, teman och aktiviteter, kan eleverna utveckla sin förmåga att utöva inflytande och ta ansvar.⁷

Granskningen visar att eleverna på skolan har begränsade möjligheter att tycka till om planering, genomförande och utvärdering av undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer. Lärarna frågar sällan eleverna om vilka frågor och perspektiv inom kunskapsområdet som är viktiga att ta upp i undervisningen, vilket leder till att eleverna ofta uppfattar undervisningen som allt för grundläggande eller upprepande. Genom att utgå från elevernas intressen, erfarenheter och tankar om kunskapsområdet kan lärarna göra eleverna delaktiga i planering, genomförande och utvärdering av undervisningen och att olika undervisningsaktiviteter bildar en helhet.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn ger lärarna förutsättningar att göra eleverna delaktiga i utformningen av undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer. Lärarna behöver använda olika metoder för att få kännedom om elevernas kunskaper och förväntningar för att möta eleverna där de är samt för att fånga upp elevernas frågor och behov, även de elever som är mer tystlåtna. Skolverket har material som kan användas i detta, se [Skolverket Publikationsserier 2015 Delaktighet för lärande](#) och [Skolverket Stöd-i-arbetet Sexualitet-samtycke-och-relationer Framgångsfaktorer i undervisningen](#)

På Skolinspektionens vägnar

Beslutet har fattats av Indra Kullenberg, beslutsfattare.

Föredragande i ärendet har varit utredare Maria Hermansson. I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har även utredarna Sylvia Lindqvist och Marcus Rönnegård deltagit.

⁷ Lgy 11 avsnitt 2, *Skolans värdegrund och uppdrag*, 2.2 Normer och värden.

Bilaga 1: Underlag för bedömning tematisk kvalitetsgranskning

Granskningens syfte

Syftet är att granska kvaliteten i de utvalda gymnasieskolornas undervisning utifrån valda delar av kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer. I granskningen bedöms kvaliteten på undervisningen i förhållande till Skolinspektionens kvalitetskriterier.

Bedömningen görs i förhållande till de kvalitetskriterier Skolinspektionen satt upp i granskningen inom det granskade området, vilka är utformade i enlighet med forskning och beprövad erfarenhet. Inom granskat område bedöms om skolan uppfyller framtagna kvalitetskriterier i hög utsträckning, i flera delar men utvecklingsområden finns eller i låg utsträckning.

Frågeställning 1

I vilken utsträckning bidrar undervisningen utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till att ge eleverna kunskaper om och förmåga att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön samt hedersrelaterat våld och förtryck?

Kvalitetskriterier

Återkommande och aktuell undervisning

Ämnesintegrerad och fördjupande undervisning inom gymnasiegemensamma ämnen

Kritiskt förhållningssätt och förmåga att fatta egna beslut

Frågeställning 2

I vilken utsträckning bidrar undervisningen utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till att stärka elever i att göra medvetna och självständiga val såväl som att utveckla förståelse för egna och andras rättigheter?

Kvalitetskriterier

Öppet förhållningssätt och tillitsfullt klassrumsklimat

Bemötande och insatser som hävdar de värden som läroplanen anger

Elevdelaktighet

Bilaga 2: Författningsstöd

Skolinspektionens granskning ska avse den granskade verksamhetens kvalitet i förhållande till mål och andra riktlinjer.⁸

Av skollagen framgår att utbildningen inom skolväsendet syftar till att barn och elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla barns och elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Utbildningen ska också förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på.⁹ Utbildningen syftar också till att i samarbete med hemmen främja barns och elevers allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvarskännande individer och medborgare.¹⁰

Utbildningen ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna som människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet samt solidaritet mellan människor.¹¹ Att utbildningen ska förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och grundläggande demokratiska värderingar innebär att det måste finnas kunskap hos såväl lärare och annan personal som hos elever om vad dessa värderingar och rättigheter innebär och hur de kan förverkligas.¹²

Av läroplanen för gymnasieskolans inledande delar framgår att skolan ska främja förståelse för andra människor och förmåga till inlevelse. Utbildningen ska präglas av öppenhet och respekt för människors olikheter. Det framgår att alla tendenser till diskriminering eller kränkande behandling aktivt ska motverkas. Intolerans, förtryck och våld, till exempel rasism, sexism och hedersrelaterat våld och förtryck, ska förebyggas och bemötas med kunskap och aktiva insatser. Det framgår också att en trygg identitet och medvetenhet om det egna och delaktighet i det gemensamma kulturarvet stärker förmågan att förstå och leva sig in i andras villkor och värderingsgrunder.¹³

Av läroplanens inledande delar framgår att skolan ska vara öppen för skilda uppfattningar och uppmuntra att de förs fram. Den ska framhålla betydelsen av personliga ställningstaganden och ge möjligheter till sådana. Undervisningen ska vara saklig och allsidig. När värderingar redovisas, ska det alltid klart framgå vem det är som står för dem. Alla som verkar i skolan ska alltid hävda de

⁸ 26 kap. 20 § skollagen (2010:800).

⁹ 1 kap. 4 § skollagen.

¹⁰ 1 kap. 4 § skollagen.

¹¹ 1 kap. 5 § skollagen.

¹² Proposition 2009/10:165, *Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet*, s. 634.

¹³ Lgy 11, avsnitt 1. *Skolans värdegrund och uppgifter, Förståelse och medmännisklighet*.

grundläggande värden som anges i skollagen och i läroplanen och klart ta avstånd från det som strider mot dem.¹⁴

Av läroplanens inledande del framgår vidare att skolan aktivt och medvetet ska främja elevernas lika rättigheter och möjligheter oberoende av könstillhörighet. Det framgår att skolan har ett ansvar för att synliggöra och motverka könsmonster som begränsar elevernas lärande, val och utveckling. Eleverna ska uppmuntras att utveckla sina förmågor och intressen utan att begränsas av föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt. Skolan ska också verka för att eleverna möts och arbetar tillsammans oberoende av könstillhörighet. Oavsett om utbildningen är förlagd till en arbetsplats eller äger rum i skolan ska den präglas av ett jämställdhetsperspektiv.¹⁵

Skolan ska aktivt verka för jämställdhet. Skolan ska därmed gestalta och förmedla lika rättigheter, möjligheter och skyldigheter för kvinnor och män. Genom undervisningen ska eleverna utveckla kunskaper om könsmonster och hur de kan påverka människors livsval och livsvillkor. Skolan ska därigenom bidra till att eleverna utvecklar sin förmåga att kritiskt granska hur normer, värderingar och strukturer kan begränsa kvinnors och mäns makt att forma såväl samhället som sina egna liv. Skolan har ett ansvar för att eleverna återkommande i utbildningen får möta frågor som rör sexualitet, samtycke och relationer. Utbildningen ska därigenom främja alla elevers hälsa och välbefinnande samt stärka deras förutsättningar att göra medvetna och självständiga val. Skolan ska bidra till att eleverna utvecklar förståelse för egna och andras rättigheter och förmedla betydelsen av att sexualitet och relationer präglas av samtycke. I utbildningen ska maktstrukturer kopplade till kön och hedersrelaterat våld och förtryck kritiskt granskas. Eleverna ska även ges möjlighet att utveckla ett kritiskt förhållningssätt till hur relationer och sexualitet framställs i olika medier och sammanhang, bland annat i pornografi.¹⁶

I läroplanens andra del om övergripande mål och riktlinjer anges att det är skolans ansvar att varje elev kan använda sina kunskaper som redskap för att kritiskt granska normer, påståenden och förhållanden, och har kunskaper inom området sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck. Varje elev ska ha förmåga att kritiskt granska och bedöma det eleven ser, hör och läser för att kunna diskutera och ta ställning i olika livsfrågor och värderingsfrågor.¹⁷ Det anges vidare att läraren ska se till att undervisningen till innehåll och upplägg präglas av ett jämställdhetsperspektiv och att eleverna ges möjlighet att mötas och arbeta tillsammans oberoende av könstillhörighet.

¹⁴ Lgy 11, avsnitt 1. *Skolans värdegrund och uppgifter, Saklighet och allsidighet.*

¹⁵ Lgy 11, avsnitt 1. *Skolans värdegrund och uppgifter, En likvärdig utbildning.*

¹⁶ Lgy 11, avsnitt 1. *Skolans värdegrund och uppgifter, Gymnasieskolans uppdrag.*

¹⁷ Lgy 11, avsnitt 2.1, *Kunskaper, Mål.*

Läraren ska synliggöra och med eleverna diskutera hur olika föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter och val. Läraren ska även samverka med andra lärare i arbetet med att nå utbildningsmålen. I undervisningen ska läraren utnyttja de kunskaper och erfarenheter av arbets- och samhällsliv som eleverna har eller skaffar sig under utbildningens gång. Läraren ska beakta resultat av utvecklingen inom ämnesområdet och för undervisningen relevant pedagogisk och annan forskning. Vidare ska läraren organisera och genomföra arbetet så att eleven får möjlighet till ämnesfördjupning, överblick och sammanhang samt får möjligheter att arbeta ämnesövergripande.¹⁸

Avseende normer och värden anges i läroplanen bland annat att det är skolans mål att varje elev respekterar andra människors egenvärde samt deras kroppsliga och personliga integritet. Det är också skolans mål att varje elev tar avstånd från att människor utsätts för våld, förtryck, diskriminering och kränkande behandling samt medverkar till att hjälpa människor.¹⁹ Vidare anges det att alla som arbetar i skolan ska visa respekt för den enskilda eleven och ha ett demokratiskt och normmedvetet förhållningssätt. Läraren ska öppet redovisa och tillsammans med eleverna analysera olika värderingar, uppfattningar och problemställningar samt konsekvenserna av dessa. Vidare ska läraren klargöra skolans normer och regler och hur dessa är en grund för arbetet och tillsammans med eleverna diskutera och utveckla regler för arbetet och samvaron i gruppen.²⁰

Avseende elevernas ansvar och inflytande anges i läroplanen att läraren ska svara för att alla elever får ett reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och innehåll i undervisningen. Läraren ska verka för att eleverna oberoende av könstillhörighet får ett lika stort inflytande över och utrymme i undervisningen. Läraren ska även uppmuntra elever som har svårt att framföra sina synpunkter att göra det och låta eleverna pröva olika arbetssätt och arbetsformer. Vidare anges det också att läraren ska planera och utvärdera undervisningen tillsammans med eleverna.²¹

Vad gäller elevhälsans roll framgår det av skollagen att den främst ska vara förebyggande och hälsofrämjande. Elevernas utveckling mot utbildningens mål ska stödjas. Elevhälsans arbete ska bedrivas på individ-, grupp- och skolenhetsnivå och ske i samverkan med lärare och övrig personal.²² Elevhälsans insatser ska riktas till såväl enskilda elever som till grupper av elever och till insatser som rör skolan i dess helhet. Att elevhälsans arbete ska bedrivas i samverkan med lärare på skolan avser att förtydliga att elevhälsan, tillsammans

¹⁸ Lgy 11, avsnitt 2.1, *Kunskaper, Riktlinjer*.

¹⁹ Lgy 11, avsnitt 2.2, *Normer och värden, Mål*.

²⁰ Lgy 11, avsnitt 2.2, *Normer och värden, Riktlinjer*.

²¹ Lgy 11, avsnitt 2.3, *Elevernas ansvar och inflytande, Riktlinjer*.

²² 2 kap. 25 § skollagen.

med lärarna, ska bidra med aktuell kunskap om elevernas fysiska, psykiska och psykosociala hälsa, om hinder för elevernas hälsa, lärande och utveckling och om de övergripande förutsättningarna för hälsa, lärande och utveckling på skolan. I arbetet kan elevhälsan i dialog med skolans övriga personal nyttja erfarenheter från arbetet med enskilda elever och grupper av elever.²³

Vad gäller rektorns ansvar framgår av läroplanen att rektor har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt kunskaper om hedersrelaterat våld och förtryck behandlas återkommande i utbildningen.²⁴

För varje ämne finns en ämnesplan och utbildningen inom varje ämne ges i form av en eller flera kurser. Ämnesplanerna innehåller respektive ämnes syfte och vilka kurser som ingår i ämnet. För respektive kurs anges det centrala innehåll som undervisningen i kursen ska behandla. Vidare framgår betygskriterier för varje kurs som relaterar till det centrala innehållet i kursen och har en koppling till ämnesplanen som helhet. (16 kap. 21 och 23 §§ skollagen, 1 kap. 4 § gymnasieförordningen [2010:2039].)²⁵

²³ Proposition. 2021/22:162, *Elevhälsa och stärkt utbildning för elever med intellektuell funktionsnedsättning*, s. 157.

²⁴ Lgy 11, avsnitt 2.6, *Rektorns ansvar*.

²⁵ Bestämmelserna i 16 kap. 21 och 23 §§ skollagen har nya lydelse från den 15 juli 2022 genom lag 2022:147. Lagen tillämpas den första gången i fråga om utbildning som påbörjas efter den 30 juni 2025. För utbildning i gymnasieskolan ska äldre bestämmelser fortfarande gälla i fråga om utbildning som har påbörjats före den 1 juli 2025. 1 kap. 4 § gymnasieförordningen har en ny lydelse från och med den 1 januari 2024 genom förordning 2023:654. Förordningen tillämpas första gången i fråga om utbildning som påbörjas efter d. 30 juni 2025. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för utbildning som påbörjats före den 1 juli 2025.